

До 160-річчя від дня народження В. Вернадського

УДК 316.324.8:[140.8:[13+165.173]](045)

Микола Сенченко,

директор Книжкової палати України, професор,
e-mail: director@ukrbook.net

Ера домінування Розуму*

Моральність

Християнська етика формує моральні норми, принципи, ідеали й цінності, наповнюючи їх змістом із віровчень, передусім старозавітного декалогу (десять заповідей), новозавітних євангельських заповідей та інших духовних повчань, що становлять моральний кодекс християнства. Заповіді декалогу є релігійним осмисленням найфундаментальніших засад спільного буття людей, викладених у формі суворих заборон і приписів. Перші чотири заповіді не мають безпосереднього морального змісту, декларуючи обов'язок вірності єдиному Богові, тоді як решта шість наказують шанувати батька й матір, не вбивати, не чинити перелюбу, не красти, не свідчити неправдиво й не жадати чужого майна.

З позиції християнства ці заповіді є виявом Божої милості, що вказує шлях до гармонійного життя, захищає життя людей від безладу й хаосу. Від імені найвищого для вірян авторитету — Бога — у цих моральних законах закарбовано християнські обов'язки та норми життя, які застосовують і забороняють брехню, крадіяство, посягання на життя Людини та її особисту власність. Цей кодекс поведінки суттєво впливає не лише на релігійну, а й на моральну історію та сучасне життя світського суспільства.

Водночас слід відрізнити моральний зміст світського напрямку й релігійну форму обґрунтування заповідей. У світському моральному змісті вони мають загальнолюдську цінність, входять у моральний досвід і свідомість будь-якої Людини, незважаючи на її належність до певної віри чи атеїзму, тоді як божественний авторитет і набір суворих обмежень позбавляє людей безкорисливості, чим знижує моральну цінність цих настанов.

Новозавітна концепція моралі зберегла старозавітний кодекс і доповнила його позитивним змістом, що утворює моральний ідеал християнства. Його серцевиною є Нагірна проповідь Христа, життя якого стало уособленням нової

моралі. Її основу становлять так звані Заповіді блаженства, в яких проголошено особливий вид духовного блаженства, що постає з усвідомлення власного упокорювання й лагідності, недосконалості й гріховності, тієї особливої сили духу, котра дає змогу, не ремствуючи, терпіти знегоди та страждання в ім'я святості й правди. Не злість і мстивість, не обурення несправедливістю й надія позбавитися її силою, а щира готовність зазнати страждань та гонінь за правду. В усіх своїх проблемах і незгодах винні лише люди, тому щире покаяння через усвідомлення гріхів і бажання виправитися, милість і співчуття до інших — єдиний шлях для праведника, нагородою якому стане Царство Небесне¹.

Безсила відмова тих, хто зневірився в можливості позбавитися боротьби за існування, безвиході й розчарування в земному житті, дістає у цих заповідях релігійне виправдання й санкцію на упокорювання. Пережиті гіркота та відчай від неспроможності здолати зло, що панує у світі, і одночасно пристрасна надія на відновлення справедливості змушують християнина миритися з тяжким становищем, доручивши вирішення проблем Господові. Від імені Христа проголошується новий ідеал упокорювання та всепрощення, самоприниження й непротивлення злу силою: *блаженні убогі духом, блаженні ті, хто плачуть, блаженні лагідні й милостиві, блаженні ті, хто прагнуть правди, чисті серцем і вигнані за правду*. Саме такі подвижники становлять сіль землі та світло світу, торують шлях до нового праведного життя².

Основними в Нагірній проповіді Христа стали заповіді: любіть ворогів ваших, моліться за тих, хто кривдить вас, шукайте найперше Царства Божого та правди Його. Вимогу покірності та непротивлення доведено до найвищого ступеня: хто вдарить тебе у праву щоку, оберни до того й ліву. Проповідь навчає знедолених покладати надію лише на Отця Небес-

* Продовження. Початок див.: Вісник Книжкової палати. 2023. № 9. С. 3—10; № 10. С. 3—9; № 11. С. 3—10; № 12. С. 3—11; 2024. № 1. С. 21—25; № 2. С. 31—37; № 3. С. 3—12; № 4. С. 22—27.

¹ Християнское нравственное учение. *Христианство*. URL: cerkva.ks.ua.

² Кондрашов В. А. Християнское нравственное учение. *Самиздат*. 2009. 17.02. URL: Samlib.ru.

но ю, а не на власні рум і силу, першою сподівання Людини на добробут і щастя у площину потойбічного світу, формуючи пасивно-примиренське ставлення до дійсності.

У такий спосіб християнська моральність сприяла заспокоєнню вірян і збереженню стабільності суспільства, одночасно виправдовуючи відмову від активної роботи зі зміни внутрішніх переконань та подолання важких умов життя. Так стверджувався відповідний гуманістичним цінностям ненасильницький спосіб побудови міжлюдських відносин. Нагірна проповідь сприяла розвитку гуманістичної ідеології, проголошуючи любов у різних її виявах абсолютною цінністю людського життя.

На цій основі Христос відтворює "золоте правило" моральності, що в багатьох моральних системах слугує критерієм поведінки: *стався до людей так, як хочеш, щоб ставилися до тебе*. Особливістю цього правила є перенесення акценту з дії на її мотив (причину). Такий підхід посилює моральне звучання усіх заповідей, бо можна дотримувати правил добродісної поведінки зі страху засудження й покарання, проте справжню цінність ці настанови матимуть, якщо виконувати їх з любові до будь-якої Людини й побажання їй добра.

Образ Христа доповнює цей моральний ідеал християнства й надає вірянам свідоцтво єднання Людини з Богом та одночасно взірць духовної величі й досконалості. Ісус пережив, як і всі люди, чимало страждань, потребував одягу та взуття, випробовував голод і спрагу, тугу й скорботу, втому й самотність, проте, усвідомлюючи своє найвище призначення — служити духовному порятункові Людини та її відродженню до кращого життя, — не зрікся страшної долі. Мабуть, не було жодної Людини, яка звернулася до Нього по допомогу й залишилася без відповіді чи надії. Страждання людей відгукувалися болем у Його душі, Він прагнув допомогти всім, не цураючись розбійників, прокажених, жебраків, блудниць, адже знав, що всі люди гріховні, але можуть бути врятовані силою Любові.

Ісус служив людям самовіддано й без гордині, до знемоги та втоми. Завжди був готовий іти куди завгодно, аби донести до людей слова правди й втіхи. У спілкуванні із сильними світу цього не шукав їхньої ласки чи благовоління, не підлабузнювався й нічого не боявся. Христос терпів людські слабкості, прощав гріхи тим, хто покався, але ненавидів брехню та нещирість у служінні Богові, тому різко засуджував і критикував фарисеїв за лицемірство й удаване благочестя. Своїм життям, смертю й

воскресінням Ісус ствердив правоту християнського вчення та проповідей. Його образ став взірцем моральної досконалості, сили духу, що надихає прикладом любові та самовідданості³.

Богові потрібно не механічне дотримання Людиною заповідей, а самовіддане й безкорисливе служіння, добровільна й щира віра, чиста духовна Любов.

Початковим пунктом християнського морального вчення є уявлення про порочність людської природи, успадкованої від "первородного гріха": від народження Людина "поневолена гріхом і злом", а тому приречена на страждання в земному житті й покарання за гріхи після смерті.

Постулати вчення Христа свідчать, наскільки високий моральний рівень сприйняття реальності в ньому закладено, та доводять, що моральність неможливо зміцнити за допомогою закону чи іншої сили — це справа вільного вибору Людини. Моральні цінності прищеплюють передусім через спілкування з високоморальними вихователями, і велику роль у цьому завданні відіграють батьки та оточення дитини. Тільки глибоко моральні, духовно розвинені люди здатні виховати так само моральну й духовну особистість. Ще з молоком матері дитина має увібрати основні положення десяти заповідей, що становитимуть моральну основу життя, аби в майбутньому вона не спокусилася вкрасти, пропозицію хабаря розцінювала як образу, не могла вдарити, а тим більше вбити навіть у сильному гніві, усвідомлювала цінність людського життя та свою відповідальність перед Богом і суспільством.

Ці етичні засади у християнських конфесіях формуються на єдиному фундаменті, але водночас мають певні відмінності:

— *православ'я* надає перевагу насамперед власним моральним силам Людини, які культивують упокорювання, довготерпіння, покаяння й аскетизм, що позначається і на мирському житті християнина, котрий покійно приймає труднощі, адже "Бог терпів і нам велів". Православну етику пронизано закликами до правди як закону, добросердя й душевності, незлобливості, братської любові й чуйності Людини⁴;

— *католицизм* сповнив етичне вчення гендлярського духу холодної обачності, поставивши порятунок Людини в залежність від балансу її добрих справ і гріхів. Заслуги поділяють на належні, які потрібні для порятунку і виправ-

³ Кондрашов В. А. Христианское нравственное учение. Самиздат. 2009. 17.02. URL: Samlib.ru.

⁴ Булгаков С. Православие. Очерки учения Православной Церкви. Москва: Терра, 1991. 414 с.

дання перед Богом, і надналежні, тобто такі, що становлять надлишок добрих справ. Церква трактує застосування загальних законів моральності до окремих випадків так, що порушення певних суворих правил в ім'я вищих цінностей керується принципом "мета виправдовує засоби"⁵;

— *протестантизм*, акцентуючи на гріховності й безсиллі Людини перед Богом, потребує активності не так у богослужінні та обрядах, як у виконанні мирської роботи. Протестантській етиці властивий дух суворого ригоризму (надмірна суворість і безкомпромісність у дотриманні правил моральності), мирського практицизму та аскетизму. Основна мета — "побудова Царства Божого на Землі"⁶.

Отже, у межах християнства було створено фундаментальне вчення про моральність, що охоплює питання походження й абсолютної природи моралі, християнських моральних цінностей і норм, доброчесності та морального ідеалу. Християнське вчення є найважливішим етапом у розвитку ідеального гуманізму, що має культурно-історичне, пізнавальне й ціннісне (ідеологічне та моральне) значення. Це досягається завдяки ствердженню піднесено-духовного характеру моралі, уявленню про мораль як найвищу інстанцію для визначення істинних цінностей людського життя. Християнство отожднювало мораль із людяністю, любов'ю та милосердям як найвищими цінностями, а його величні моральні ідеали надихали найкращих представників суспільства на служіння духовному розвитку людства.

Перед людською цивілізацією спочатку постало завдання зберегти свій рід і пройти з ним у Вічність, здобути потрібні знання, розширити світогляд. Шлях розвитку Людини як індивіда нерозривно пов'язаний із Космосом. Її колиска там, куди вона намагається дістатися космічними кораблями, але не може пояснити навіщо. Чого людству чекати від космічних польотів, у чому ідея підкорення Космосу, звідки, власне, Людина й похвта? Для відповіді на ці запитання потрібно усвідомлювати, ким є Людина, які її роль і місце в космічній єдності, і тоді абсурдність ідеї підкорення Космосу стане очевидною.

Тільки окремі індивіди здатні, абстрагуючись від зовнішнього світу й усвідомивши своє призначення, правильно оцінити власні можливості й стати провідниками ідей космічної еволюції Людини як її невіддільної частини.

Через усвідомлення Людиною нескінченності розвитку метакосмосу та єдності з ним формувалася нова, відкрита для неї система Людство — Космос. Окремі індивіди, виконуючи роль розвитку та поширення космічного Знання, як-от К. Цюлковський, В. Вернадський, П. Флоренський, М. Умов, В. Докучаєв, Д. Чижевський та ін., можуть входити в цю відкриту систему активними елементами. Проте це лише одиниці, які є розвитком власної індивідуальності в голографічному віддзеркаленні Космосу. Сьогодні наша цивілізація потребує розуміння й усвідомлення законів реальності, а тому канали зв'язку передусім відкриті для тих, хто здатний нести нові знання.

Використовуючи ці знання, слід враховувати, щоб рівень розвитку Людини, якій призначено нову інформацію, відповідав рівню її духовно-морального розвитку, аби не отримати покарання ззовні за поширення знань із вищого рівня на примітивніший, де їх можуть обернути у зло. Для цього Людина повинна звернути увагу на особисте життя та свої моральні принципи й діяти так, аби найвищі настанови були не далеким відлунням релігійних заповідей, а основою існування й ставлення до навколишнього світу.

Моральність та аморальність — головні критерії оцінювання діяльності Людини

Морально зміцнює Людину й надає їй силу резонанс із тонким духовним світом, завдяки чому вона отримує енергію, або "життєву силу". Термін правильний, але його значення й досі незрозуміле для пересічних людей. Інформація — це енергія. Енергія — це сила. Сила надається кожному для самостійного подолання труднощів, а не для того, аби примушувати інших вирішувати проблеми замість себе.

Міра гуманності й небажання зла під час вибору життєвої мети є умовами, що автоматично вводять позитивні сили архітектури Всесвіту в резонанс із Людиною як з її нескінченно малою, але невіддільною частиною. Гуманне поведіння як постійна готовність допомогти менш розвиненій у певному аспекті Людині є тим оптимальним шляхом, що дає змогу кожному з нас, але на різних етапах, розвиватися, не завдаючи шкоди іншим.

Відсутність конфлікту з навколишнім світом дозволяє Людині здобувати попереджувальну інформацію на рівні інтуїції та вчасно уникати життєвих проблем. Згадаймо останні резонансні трагедії. Невже вони сталися випадково, без об'єктивних причин? У кожній події є причина, кожній події властивий набір ознак, які слід

⁵ Кузнецов В. Н. Эра Разума: Закон симфонии. Днепропетровск : Литограф, 2016. 103 с.

⁶ Там само.

проаналізувати та узагальнити, аби з'ясувати, до чого вони можуть призвести. Красномовний приклад — розробка родовищ вуглеводнів і планетарна екологія. Земля лише захищається. Хіба випадкові повені й виверження, техногенні й природні катаклізми? До чого, зрештою, це може призвести?

Якщо Людина, потрапивши в чуже їй не лише соціальне, а й природне середовище, відмовляється від гармонії з ним, від цілісного та раціонального способу життя, інтуїція не зможе привести її до нормального життєвого стану — виникає регрес, особа гине раніше, ніж реалізуються заплановані нею цілі. Душа втрачає низку інформаційних масивів і блоків, необхідних для правильного життя. Світ складається з етичних понять і слід розрізняти *моральне й аморальне в цьому житті* — *головний критерій, за яким оцінюються руйнівні сили: і люди, і світ Космосу*. Це й відбувається з нашою цивілізацією нині.

Життя переконує: сучасне населення Землі зреклося багатьох фундаментальних законів існування, спільної для метакосмосу етики й, зосередившись на матеріальному добробуті, створивши культ речей, грошей, накопичування, випустило з уваги, що до нього на цій планеті жили сотні поколінь, які обходилися без багатьох статусних нині речей, згадаймо, наприклад, атлантів...

Утім, відкинувши давні закони, сучасна Людина намагається продукувати власні миттєві істини, яким вірить більше, ніж тим, що народилися в жорсткій боротьбі за існування впродовж тисячоліть. Демократія — одна з таких "істин". Як ідея вона, безумовно, придатна для Людини, але Всесвіт ієрархічний. І все, здатне мислити, у природі своїй теж ієрархічне, тому саме владний принцип утримує стрижень допустимо раціонального. Американські банкіри вже століття нагадують про це малюнком на однодоларовій купюрі...

Саме так і розвивалися етичні поняття, норми й правила — у парадигмі "що дозволено, а що ні". У Людини це асоціюється з добром і злом, але, по суті, це чіткі поведінкові межі. Якщо Людина переступає цю невидиму грань — зникає і вона, і світ, і цивілізація, оскільки етика жорстко пов'язана з проблемою анігіляції, і тільки дотримуючись етичних принципів, може жити й існувати розумна частина людства. Безрозсудне чи нераціональне знищується, як сміття. У Всесвіті для цього є спеціальні системи — "чорні дірки", сміттєзбірники відпрацьованого, непридатного для будівництва енергоінформаційного матеріалу. Людина як енергоінформаційна сис-

тема також підкоряється загальним правилам. *Як тільки вона порушує етику, починає стрімко деградувати, перетворюючись на суто матеріальний об'єкт, в якого немає раціональної інформації, та стає дедалі менш потрібною в загальному інформаційному полі*.

Людині надаються спроби вдосконалити свої моральні й духовні якості через реінкарнацію, проте їх кількість обмежена. Якщо низка втілень енергоінформаційної сутності в білковому тілі не приводить до бажаного результату, вона анігілює, інакше кажучи, знищується через повне перероблення інформаційної структури. Анігіляція — це не лише зникнення як сутності, а знищення пам'яті, яка нерозривно пов'язана з історією та корінням. Ось чому потрібно вивчати й пам'ятати історію нашої планети, історію своєї країни та народу, сягати її глибин, відшукуючи істину.

Історія свідчить, що людство, встановлюючи певні етичні принципи, має забезпечувати їх виконання владою закону та силою примусу, що підтримує більш-менш стійке існування кожної нації. Втілення в життя принципів добра з допомогою влади — це не зло, о днак якщо за цією етикою не стоїть нічого, окрім добрих намірів, то неминуче спрацюють закони природного відбору й відбудеться загибель навіть розвинених цивілізацій. Такі закони загального розвитку, нехтувати ними — безглуздо й небезпечно. Частина не може підпорядкувати собі ціле, що об'єднує безліч подібних частин. Мета-космос — єдиний і непорушний, його інформаційна основа — всепроникна та взаємодіальна, незалежно від того, чи це Всесвіт, Галактика, Сонячна система, Планета, чи Людина.

Давно помічено, що польова дія планет і сузір'їв суттєво впливає на магнітне силове поле Землі, посилюючи в певні моменти негативні ефекти, що виявляються в частковій втраті людьми стримувальних принципів і зануренні в низинний стан. Попередження про магнітні бурі на Сонці стали буденним явищем нашого життя⁷.

Праця — сенс життя Людини

Вектор соціальної спрямованості визначає до лю кожну ю з нас. Він має силу та напрям. Сила має якість і надається для досягнення певної мети через вияв внутрішніх психологічних властивостей та якостей Людини. Це називають долею чи кармою, хоча Космос сприймає цей процес як *роботу (працю)* Людини, яка проходить корекцію. Напрямок вектора визначає, що і з якою силою несе Людина оточенню: добро

⁷ Кузнецов В. Н. Эра Разума: Закон симфонии. Днепропетровск : Литограф, 2016. 103 с.

і рдість чи небезпеку та зло. Від чо о це залежить? Насамперед від світогляду Людини, який формується від народження у процесі виховання, навчання, освіти й перебування в конкретному соціальному середовищі.

Людина впродовж життєвого циклу на Землі може не реалізувати свого призначення, якщо потрапить у негативне соціальне чи природне середовище. Зазвичай Людина проходить свій шлях з урахуванням накопичених негативних думок, інтересів і вчинків, вантаж яких несе її енергоінформаційна сутність від усіх попередніх поколінь роду. Проте саме для корекції недоліків Людині надано вибір. Унікаючи одного, вона повинна прийняти інше. Людина завжди вільна, якщо точно знає, чоо хоче. Якщо немає розуміння мети, то думки будуть хаотичними, безглуздими й негативними.

Основу всіх енергетичних процесів на Землі становить обмін інформацією. У природі немає емоційних забарвлень, а є енергії, які вступають у взаємодію. У процесі розвитку матерії стикаються окремі частини цілого, тимчасово гальмуючи процес, створюючи протидію, що виявляється як негативні наслідки. Людині властиве поетапне розуміння розвитку матерії, що в уявленні формується лише як епізод. Однак він слугує запобіжним бар'єром для психіки, утримує від різких коливань і розбіжностей у сприйнятті навколишнього світу, котрі через неготовність структурних систем Людини можуть призвести до її руйнування.

Подібне відбувається і в суспільстві: воно ще не встигло сформуватися, а люди пропагують різні напрями розвитку (демократію, чи християнство, чи мусульманство, чи деспотію) і намагаються впливати на основний напрям, надаючи, передусім собі, можливість мати поетапні шаблі еволюції. Такими діями вони створюють труднощі іншим людям, а будь-які труднощі — це інструмент управління.

Ці елементи громадської системи беруть ніби тимчасову паузу для структуризації та підготовки. У життєвому плані цей аспект виявляється в етапах через негатив або, точніше, через гальмування розвитку. У такий період триває етап глибокого осмислення людьми того, що відбувається, але він не передбачає пасивності й усунення від активної участі в житті. Так, важко зрозуміти, що відбувається, де світло і де п'тьма, але потрібно розвиватися, розширювати свідомість, а найголовніше — працювати. Без осмисленого руху втрачається вектор соціальної спрямованості, про який йшлося, втрачається сенс життя Людини.

Дії окремих людей, груп, організацій, які намагаються на щось впливати і щось захопити чи знищити, є лише жалюгідною спробою взяти паузу для власного розвитку, однак слід мати на увазі, що жодна насильницька програма не здатна зупинити рух як перспективу виживання цивілізації.

Природа планети завжди знайде спосіб захистити себе від обмежених і недорозвинених особин, які намагаються використовувати її ресурси, руйнуючи те, що було створено для їх розвитку та задля розбудови Вселенської архітектури. Люди — дуже своєрідні сутності у Всесвіті, вони унікальні й улюблені. Трапляються нелюбі учні, як і улюблені тягарі. Люди безрозсудні, як малі діти, та агресивні, якщо порушувати їхні плани. Егоїзм людей губить планету, а вона, захищаючись, скидає із себе паразитів, які руйнують будинок, що їх прихистив, руйнують не лише чужу підлогу й стіни, а й фундамент, підлаштовуючи все під свої потреби.

Інтерес Людини, тобто її внутрішня усвідомлена потреба, є своєрідним джерелом життєвої енергії, необхідної для розвитку. При цьому все, що робить Людина для пригнічення життєво важливих процесів, — лише спрямованість, реліктова тяга в минуле, яке видається кращим за сьогодення, за якою стоїть та сама тривіальна причина — неготовність суспільства рухатися далі, розвиватися й працювати.

Цей етап минувший, і природа не дозволить еволюціонувати життю на планеті так, як це намагаються робити люди. Вона щоденно нагадує населенню Землі про помилки, але даремно. Люди багато чоо роблять неправильно, однак переконані, що здатні впоратися зі своїми труднощами, а загальні проблеми — це турбота інших. Ось у цьому й полягає суть егоїзму, який губить нашу цивілізацію.

Людство буде вдосконалене в будь-якому разі — таким є закон природи. І навіть тоді, коли існування цивілізації опиниться під загрозою катастрофи, станеться та сама "розрядка" у формі повної нейтралізації полюсних відносин у суспільстві. Щоправда, людей як особин залишиться відсотків п'ять-сім від нинішньої кількості. Баланс енергій настане як неминучість у будь-якому разі зі зміною потенціалу або на знак плюс, або на знак мінус. Людство дійде спільного знаменника, розділивши між собою добро та зло, оскільки зрозуміє, що не цими категоріями слід міряти тонкі енергії, які залишають шанс спочатку на виживання, а згодом і на подальше існування, якщо населення планети, звісно, виживе.

Не можна жити за рахунок інших — це дуже простий для розуміння закон. Наприклад, нині в українському суспільстві триває чергова спроба однієї частини взяти першість над іншою, але ціле не дозволить цього зробити, і не за бажанням сильних світу цього, а з глибших причин внутрішніх регуляцій і розвитку матерії. Звучить обнадійливо, але внутрішньо потрібно це усвідомити, а усвідомивши, *працювати* над тим, щоб цього не сталося.

Як тільки цьому закону починають слідувати всі без винятку члени суспільства, чи то сім'я, громадська організація, чи політична партія, відбувається природний обмін загальноприйнятими духовними й матеріальними цінностями. Сукупна громадська культура досягає раціонального балансу. Якщо цього не відбувається, то *настає дисбаланс, що виявляється в прагненні до збагачення, цинізмі, крайній формі егоїзму — злочинності*. Для людей це зазвичай відбувається несвідомо, і нині дедалі частіше набуває неприйнятних форм з погляду загальнолюдської моралі. А це вже загрожує існуванню суспільства. Коли система надміру напружена, що може призвести до її знищення, відбувається корекція відносин за одночасного під'єднання більшості її елементів для обміну інформацією; приблизно так само працює тваринний інстинкт самозбереження.

Для Людини це означає максимально можливе узгодження інтересів соціальних груп, членів етносу, народу загалом. У пріоритеті завжди перебуває можливість фізичного виживання, оскільки в цьому напрямі інтереси людей здебільшого збігаються. Коли корабель тоне й немає шлюпок, то всі разом беруться лагодити пробоїну, щоб не потонути поодиноці.

Системна саморегуляція суспільства⁸

Далі йде наступний етап можливого розвитку суспільства: одні його елементи — люди, які мають потужніший енергетичний потенціал, "енергію життя, починають активно вмикати на підсвідомому рівні й використовувати її, не погоджуючи та не враховуючи інтереси інших. Тоді й виникає пік напруженості, між людьми стихійно формуються нові відносини. Це, по суті, і є резерв системної саморегуляції громадської групи, етносу чи цивілізації.

У цей період кожна Людина потребує таких енерговитрат, які іноді перевищують межу потенціалу її власної безпеки як системи. Своєрідний енергетичний аврал. Людина починає працювати, використовуючи позамежні ресурси

енергії, зокрема й психічної. Відбувається поступове формування стресової ситуації, коли Людина, виснаживши себе, вже не може функціонувати в попередньому режимі — слід докорінно все змінити, аби вижити. І це теж *праця*.

Скільки узяв, стільки й віддай. Можеш віддати більше, ніж узяв — відплатиться, не зможеш — запитають. Людині слід зрозуміти, чи варто брати більше, ніж вона спроможна віддати. Сучасна Людина тільки бере: у сусіда, в іншого народу, у природи, проте коли й, головне, чим вона збирається віддавати те, що проїдає та знищує?

Нереалізований інтерес Людини в одній сфері неминуче реалізується в іншій. Момент розуміння й зростання підказує розумне, пропорційне узгодження у споживанні й поверненні умовної енергії, за якою стоїть звичайна життєдіяльність Людини у формі витрат на її існування та отримання компенсації. Можна накопичити матеріальне, але віддавати доведеться духовним. Утім, і одними праведними думками жити не можна. Треба *працювати*, творячи натхненне матеріальне саме в тому обсязі, який потрібний кожному для безпечного розвитку.

Перепродаж чужої праці — це не робота, а спосіб існування. Питання лише в тому, чим Людина віддаватиме те, що взяла на Землі? Грошей у Всесвіті немає, їх вигадала Людина, аби наживатися на чужій праці, нічого не виробляючи. Реліктова хитрість зіграла злий жарт: замість того, щоб долати природні труднощі, Людина вирішила з її допомогою змусити робити це собі подібних. Сьогодні настав час розплати. Узявши від природи все, що треба, люди намагаються й надалі її підкорювати, замість того, щоб платити за рахунками. Цивілізація нестримно наближається до енергоінформаційного банкрутства.

Проте навіть і в цих умовах Людині не варто піддаватися паніці й ставати залежною від обставин. Тільки особиста участь у вирішенні поставлених життям проблем свідчить про ступінь готовності та вихід Людини на інші рівні розвитку через численні випробування й критичні ситуації, пов'язані з функціонуванням фізичного тіла.

Це лише епізод на певному хронологічному проміжку, він інформує, що настав час для переосмислення подій, які відбуваються в житті Людини та довкола, для вибору правильного напрямку руху, законів розвитку й самозбереження. Потрібно тільки бути упевненим у правильності свого світобачення, зводячи нанівець внутрішню боротьбу мотивів, тобто визначитися в ціннісній орієнтації усвідомлених потреб і

⁸ Сенченко Н. И. Масс-медиа, пиар, или Кто и как вам компостирует мозги. Киев : Лира-К, 2018. 224 с.

життєвій меті. Мета задасть вектор. Вектор — це напрям застосування сили. Сила — це енергія.

Для успішного досягнення обраної мети слід змодельовувати реальну ситуацію, в якій доведеться взаємодіяти із зовнішнім світом і, з урахуванням природних та громадських тенденцій, здійснювати свою *роботу*.

Висновок

У природі все налаштовано на виважені, з погляду загальних законів розвитку й етики метакомосу, дії Людини. Природа, загострюючи інтуїтивне сприйняття Людини, стає її союзником, потрапляючи в резонанс із метою, основу якої становить творча *праця*. Витрачена енергія матеріалізується на поетапних успіхах і досягненнях, на позитивному розв'язанні проблем, з якими Людина стикається, тобто відбуваються постійні маленькі перемоги, що свідчить про правильність її дій. Людська інтуїція слугує

своєрідним компасом, що допомагає орієнтуватися в обраному напрямі діяльності.

Той, хто вже почав замислюватися та опанувати ці категорії знань, вже не в змозі залишатися осторонь. Через осмислення явищ і подій, взаємодію з однодумцями, через конкретні дії Людина починає виконувати функцію певного механізму безпеки суспільства, що сприяє досягненню енергоінформаційного балансу. Саме він і дає змогу розвиватися суспільному (цілому) через особисте.

У Людину, як і у Всесвіт, закладено код розвитку й гармонії. Проте нині призначений їй шлях Людина торує вкрай повільно, оскільки втрачає інтуїтивний зв'язок із природою, втрачає підказки Космосу щодо того, як краще жити й розвиватися далі.

(Далі буде)

Надійшла до редакції 2 травня 2024 року

КНИГОЗНАВСТВО. ВИДАВНИЧА СПРАВА

УДК 021.84:655.41]:[015:061.1]](477)"2023"(048.83)
DOI: 10.36273/2076-9555.2023.5(334).9-15

Тетяна Устіннікова,

завідувачка відділу наукового опрацювання
обов'язкових примірників Книжкової палати України,

e-mail: prim@ukrbook.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3473-9578>

Тетяна Жигун,

старша наукова співробітниця відділу наукового опрацювання
обов'язкових примірників Книжкової палати України,

e-mail: prim@ukrbook.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8022-1505>

Аналіз стану доставляння обов'язкових примірників видань України у 2023 році

У статті подано результати аналітичного дослідження щодо стану доставляння суб'єктами видавничої справи й діяльності друкованих медіа обов'язкових примірників вітчизняних видань у 2023 р. Показники, що характеризують рівень доставляння ОП у 2023 р., розглянуто в порівнянні з аналогічними показниками 2022 р.

Ключові слова: видання; видавнича продукція; державна бібліографічна реєстрація; звіт; звітність; обов'язковий примірник; суб'єкт видавничої справи; суб'єкт діяльності друкованих медіа

Постановка проблеми. Книжкова палата України як державна наукова установа у сфері видавничої справи та інформаційної діяльності, функції якої визначено ст. 27 Закону України від 05.06.1997 № 318/97-ВР "Про видавничу справу", плідно співпрацює з вітчизняними видавцями, забезпечуючи функціонування системи обов'язкового примірника документів (далі — ОП), що ґрунтується на національному законодавстві.

В Україні систему ОП регламентують основні законодавчі акти: Закон України від 09.04.1999 № 595-XIV "Про обов'язковий примірник доку-

ментів"; Закон України від 12.01.2012 № 4319-VI "Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо доставляння обов'язкового безоплатного примірника документів"; Закон України від 27.01.1995 № 32/95-ВР "Про бібліотеки і бібліотечну справу"; Постанова Кабінету Міністрів України від 10.05.2002 № 608 "Про порядок доставляння обов'язкових примірників документів".

Фахівці Книжкової палати України систематично здійснюють моніторинг за повнотою та своєчасністю доставляння обов'язкових примірників усіх видів видань, випущених суб'єктами